

॥ तैत्तिरीय संहिता ॥

॥ चतुर्थः प्रश्नः ॥

॥ तैत्तिरीयसंहितायां षष्ठमकाण्डे चतुर्थः प्रश्नः ॥

यज्ञेन वै प्रजापतिः प्रजा असृजत् ता उपयद्भिरेवासृजत्
यदुपयज उपयजति प्रजा एव तद्वजमानः सृजते जघनार्धादव
द्यति जघनार्धाद्धि प्रजाः प्रजायन्ते स्थविमतोऽव द्यति स्थविमतो
हि प्रजाः प्रजायन्तेऽसम्भिन्दन्नव द्यति प्राणानामसम्भेदाय न
पर्यावर्तयति यत्पर्यावर्तयेदुदावर्तः प्रजा ग्राहुकः स्यात्समुद्रं गच्छ
स्वाहेत्याह रेतः (१)

एव तद्वधात्यन्तरिक्षं गच्छ स्वाहेत्याहान्तरिक्षेणैवास्मै प्रजाः
प्र जनयत्यन्तरिक्षं ह्यनु प्रजाः प्रजायन्ते देवः सवितारं गच्छ
स्वाहेत्याह सवितृप्रसूत एवास्मै प्रजाः प्र जनयत्यहोरात्रे गच्छ
स्वाहेत्याहाहोरात्राभ्यामेवास्मै प्रजाः प्र जनयत्यहोरात्रे ह्यनु प्रजाः
प्रजायन्ते मित्रावरुणौ गच्छ स्वाहा (२)

इत्याह प्रजास्वेव प्रजातासु प्राणापानौ दधाति सोमं गच्छ
स्वाहेत्याह सौम्या हि देवतया प्रजा यज्ञं गच्छ स्वाहेत्याह प्रजा एव
यज्ञियाः करोति छन्दांसि गच्छ स्वाहेत्याह पशवो वै छन्दांसि
पशून्वाव रुन्धे द्यावापृथिवी गच्छ स्वाहेत्याह प्रजा एव प्रजाता
द्यावापृथिवीभ्यामुभयतः परि गृह्णाति नभः (३)

दिव्यं गच्छ स्वाहेत्याह प्रजाभ्य एव प्रजाताभ्यो वृष्टिं नि
यच्छत्यग्निं वैश्वानरं गच्छ स्वाहेत्याह प्रजा एव प्रजाता अस्यां
प्रतिष्ठापयति प्राणानां वा एषोऽव द्यति योऽव द्यति गुदस्य मनो मे
हार्दि यच्छेत्याह प्राणानेव यथास्थानमुप ह्वयते पशोर्वा आलब्धस्य
हृदयं शुगच्छति सा हृदयशूलम् (४)

अभि समेति यत्पृथिव्यां हृदयशूलमुद्वासयेत्पृथिवीं
शुचार्पयेद्यदप्स्वपः शुचार्पयेच्छुष्कस्य चार्द्रस्य च सन्धावुद्वासयत्युभयं
शान्त्यै यं द्विष्यात्तं ध्यायेच्छुचैवैनमर्पयति॥ (५)

रेतो मित्रावरुणौ गच्छ स्वाहा नभो हृदयशूलं द्वात्रिंशच्च॥ [१]

देवा वै यज्ञमाग्नीध्रे व्यभजन्त ततो यदत्यशिष्यत तदब्रुवन्वसन्तु
नु न इदमिति तद्वसतीवरीणां वसतीवरित्वम् तस्मिन्प्रातर्न
समंशक्नुवन्तदप्सु प्रावेशयन्ता वसतीवरीरभवन्वसतीवरीर्गृह्णाति
यज्ञो वै वसतीवरीर्यज्ञमेवारभ्य गृहीत्वोप वसति यस्यागृहीता
अभि निम्रोचेदनारब्धोऽस्य यज्ञः स्यात् (६)

यज्ञं वि च्छिन्द्याज्योतिष्या वा गृहीयाद्धिरण्यं वावधाय
सशुक्राणामेव गृह्णाति यो वा ब्राह्मणो बहुयाजी तस्य
कुम्भ्यानां गृहीयात्स हि गृहीतवसतीवरीको वसतीवरीर्गृह्णाति
पशवो वै वसतीवरीः पशूनेवारभ्य गृहीत्वोप वसति यदन्वीपं
तिष्ठन्गृहीयान्निर्मागुका अस्मात्पशवः स्युः प्रतीपं तिष्ठन्गृह्णाति

प्रतिरुध्यैवास्मै पशून्गृह्णातीन्द्रः (७)

वृत्रमहन्सो ऽपो ऽभ्यग्नियत् तासां यन्मेध्यं यज्ञियं
सदेवमासीत्तदत्यमुच्यत् ता वहन्तीरभवन्वहन्तीनां गृह्णाति या
एव मेध्या यज्ञियाः सदेवा आपस्तासामेव गृह्णाति नान्तमा
वहन्तीरतीयाद्यदन्तमा वहन्तीरतीयाद्यज्ञमतिं मन्येत न स्थावराणां
गृह्णीयाद्वरुणगृहीता वै स्थावरा यथ्स्थावराणां गृह्णीयात् (८)

वरुणेनास्य यज्ञं ग्राहयेद्यद्वै दिवा भवत्यपो रात्रिः प्र
विंशति तस्मात्ताम्रा आपो दिवा ददृश्रे यन्नक्तम्भवत्यपोऽहुः प्र
विंशति तस्माच्चन्द्रा आपो नक्तं ददृश्रे छायायै चातपतश्च संधौ
गृह्णात्यहोरात्रयोरेवास्मै वर्णं गृह्णाति हविष्मतीरिमा आप इत्याह
हविष्कृतानामेव गृह्णाति हविष्मा ऽ अस्तु (९)

सूर्य इत्याह सशुक्राणामेव गृह्णात्यनुष्टुभां गृह्णाति वाग्वा
अनुष्टुग्वाचैवेनाः सर्वया गृह्णाति चतुष्पदयर्चा गृह्णाति त्रिः सादयति
सप्त सम्पद्यन्ते सप्तपदा शक्करी पशवः शक्करी पशूनेवाव रुन्धेऽस्मै
वै लोकाय गार्हपत्य आ धीयतेऽमुष्मा आहवनीयो यद्गार्हपत्य
उपसादयेदस्मिँल्लोके पशुमान्शस्याद्यदाहवनीयेऽमुष्मिन् (१०)

लोके पशुमान्शस्यादुभयोरुप सादयत्युभयोरेवेन लोकयोः
पशुमन्तं करोति सर्वतः परि हरति रक्षसामपहत्या

इन्द्राग्नि॑योर्भा॒गधेयीः॑ स्थेत्या॑ह यथा॒य॒जुरे॒वैतदा॑ग्नी॒ध्र॒ उप॑
 वासयत्येतद्वै य॒ज्ञस्याप॑राजितं यदा॒ग्नी॒ध्रं यदे॒व य॒ज्ञस्याप॑राजितं
 तदे॒वैना॒ उप॑ वासयति यतः॒ खलु॒ वै य॒ज्ञस्य॑ वित॑तस्य॒ न
 क्रियते॑ तदनु॑ य॒ज्ञः रक्षा॑स्य॒व चरन्ति॑ यद्वह॑न्तीनां गृह्णा॑ति
 क्रियमाणमे॒व तद्य॒ज्ञस्य॑ शये रक्ष॑सामन॑न्ववचाराय॒ न ह्येता॑
 ईल॒यन्त्या॑ तृतीयस॒वना॒त्परि॑ शेरे य॒ज्ञस्य॑ सन्त॑त्यै॥ (११)

स्यादिन्द्रो गृह्णीयादस्त्वमुष्मिन्क्रियते षड्विंशतिश्च॥ [२]

ब्रह्म॒वादि॒नो वदन्ति॑ स त्वा अ॑ध्वर्युः स्याद्यः सोम॑मुपा॒वहर॑न्त्सर्वा॑
 दे॒वता॑भ्य उपा॒वहरे॑दिति॒ हृदे॒ त्वेत्या॑ह मनु॒ष्येभ्य॑ ए॒वैतेन॑ करोति
 मन॑से॒ त्वेत्या॑ह पि॒तृभ्य॑ ए॒वैतेन॑ करोति दि॒वे त्वा॒ सूर्या॑य॒ त्वेत्या॑ह
 दे॒वेभ्य॑ ए॒वैतेन॑ करोत्ये॒तावती॑र्वै दे॒वता॑स्ताभ्य॑ ए॒वैन॑स॒ सर्वा॑भ्य
 उपा॒वहर॑ति पु॒रा वाचः॑ (१२)

प्र॒व॑दितोः प्रा॒तरनु॒वाकमु॒पाक॑रोति याव॑त्ये॒व वाक्ताम॑व
 रुन्धेऽपोऽग्नेऽभि॒व्याहर॑ति य॒ज्ञो वा आपो॑ य॒ज्ञमे॒वाभि॑ वाचं॒ वि
 सृ॑जति॒ सर्वा॑णि छन्दा॑स्यन्वा॒ह प॒शवो॒ वै छन्दा॑सि प॒शून्वाव॑
 रुन्धे गाय॑त्रिया॒ तेज॑स्कामस्य॒ परि॑ दध्या॒त्रिष्टुभै॑न्द्रि॒यका॑मस्य॒
 जग॑त्या प॒शुका॑मस्यानु॒ष्टुभा॑ प्रति॒ष्ठाका॑मस्य प॒ङ्क्त्या॑ य॒ज्ञका॑मस्य
 वि॒राजा॑न्न॒काम॑स्य शृ॒णोत्व॑ग्निः स॒मिधा॒ हव॑म॥ (१३)

म् इत्या॑ह सवि॒तृप्र॑सूत ए॒व दे॒वता॑भ्यो नि॒वेद्या॒पोऽच्छै॑त्य॒प इ॒ष्य

होत॒रित्या॑हेषि॒तः॑ हि कर्म क्रियते मैत्रावरुणस्य चमसाध्वर्यवा
 द्रवेत्या॑ह मि॒त्रावरु॑णौ वा अ॒पां ने॒तारौ॑ ताभ्यामे॒वैना॒ अच्छे॑ति
 देवी॑रापो अ॒पां नपा॑दित्या॒हाहु॑त्यै॒वैना॒ निष्क्री॑य गृह्णात्यथो
 हविष्कृ॑तानामे॒वाभिघृ॑तानां गृह्णाति (१४)

कार्षि॑रसीत्या॒ह श॑मलमे॒वासा॑मपं प्लावयति समुद्रस्य
 वोक्षि॑त्या उ॒न्नय॑ इत्या॒ह तस्मा॑द॒द्यमा॑नाः पी॒यमा॑ना आपो न
 क्षी॑यन्ते योनिर्वै य॒ज्ञस्य॑ चात्वा॒लं य॒ज्ञो व॑सती॒वरी॑र्होतृचम॒सं
 च॑ मैत्रावरुणचम॒सं च॑ स॒ऽस्पर्श॑ वसती॒वरी॑र्व्या॒नय॑ति य॒ज्ञस्य॑
 सयो॑नित्वायाथो स्वादे॒वैना॒ योनेः॑ प्र ज॒नय॑त्यध्वर्योऽवे॒रपा॑ (३)
 इत्या॑होतेम॒नन्न॑मु॒रुते॑माः प॒श्येति॑ वावैतदा॒ह यद्य॑ग्निष्टो॒मो जु॑होति
 यद्यु॑क्थ्यः परि॒धौ नि मा॑र्ष्टि॒ यद्य॑तिरा॒त्रो यजु॑र्वद॒न्प्र प॑द्यते य॒ज्ञक्र॑तूनां
 व्यावृ॑त्त्यै॥ (१५)

वा॒चो ह॑वम॒भिघृ॑तानां गृह्णात्यु॒त प॑ञ्चविंशतिश्च॥ [३]

दे॒वस्य॑ त्वा स॒वितुः॑ प्र॒सव॑ इति॒ ग्रावा॑णमा द॒त्ते प्र॑सूत्या
 अ॒श्विनो॑र्बा॒हुभ्या॑मित्या॒हाश्विनो॑ हि दे॒वाना॑मध्व॒र्यू आस्ता॑म् पू॒ष्णो
 हस्ता॑भ्या॒मित्या॒ह य॒त्यै प॑शवो॒ वै सोमो॑ व्या॒न उ॑पा॒शुस॑र्वनो
 यदु॑पा॒शुस॑र्वनम॒भि मि॑मी॒ते व्या॒नमे॒व प॑शुषु॒ दधा॑तीन्द्रा॒य त्वेन्द्रा॑य
 त्वेति॑ मिमी॒त इन्द्रा॑य॒ हि सोम॑ आ॒ह्रिय॑ते प॒ञ्च कृ॑त्वो॒ यजु॑षा
 मिमी॑ते (१६)

पञ्चाक्षरा पङ्क्तिः पाङ्क्तौ यज्ञो यज्ञमेवाव रुन्धे पञ्च
कृत्वस्तूष्णीन्दश सम्पद्यन्ते दशाक्षरा विराडन्न विराड्विराजैवान्नाद्यमव
रुन्धे श्वात्राः स्थ वृत्रतुर इत्याहैष वा अपा९ सोमपीथो य
एवं वेद नाप्स्वार्तिमार्च्छति यत्ते सोम दिवि ज्योतिरित्याहैभ्य
एवैनम् (१७)

लोकेभ्यः सम्भरति सोमो वै राजा दिशोऽभ्यध्यायत्स दिशो-
ऽनु प्राविशत्प्रागपागुदगधरागित्याह दिग्भ्य एवैन९ सम्भरत्यथो
दिश एवास्मा अव रुन्धेऽम्ब नि ष्वरेत्याह कामुका एन९ स्त्रियो
भवन्ति य एवं वेद यत्ते सोमादाभ्यं नाम जागृवीति (१८)

आहैष वै सोमस्य सोमपीथो य एवं वेद न
सौम्यामार्तिमार्च्छति घ्नन्ति वा एतत्सोमं यदभिषुण्वन्त्य९ शूनप
गृह्णाति त्रायत एवैनं प्राणा वा अ९शवः पशवः सोमोऽ९ शून्पुनरपि
सृजति प्राणानेव पशुषु दधाति द्वौद्वावपि सृजति तस्माद्वौद्वौ
प्राणाः॥ (१९)

यजुषा मिमीत एनं जागृवीति चतुश्चत्वारि९शच्च॥ [४]

प्राणो वा एष यदुपा९शुर्यदुपा९श्वग्रा ग्रहा गृह्यन्ते
प्राणमेवानु प्र यन्त्यरुणो ह स्माहौपवेशिः प्रातःसवन एवाहं
यज्ञ९ स९स्थापयामि तेन ततः स९स्थितेन चरामीत्यष्टौ
कृत्वोऽग्नेऽभि पुणोत्यष्टाक्षरा गायत्री गायत्रमप्रातःसवनं

प्रातःसवनमेव तेनाऽऽप्रोत्येकादश कृत्वौ द्वितीयमेकादशाक्षरा
त्रिष्टुप्त्रैष्टुभ्ममाध्यंदिनम् (२०)

सवनंममाध्यंदिनमेव सवनं तेनाऽऽप्रोति द्वादश कृत्वंस्तृतीयं
द्वादशाक्षरा जगती जागंतं तृतीयसवनन्तृतीयसवनमेव
तेनाऽऽप्रोत्येतां ह वाव स यज्ञस्य सऽस्थितिमुवाचास्कन्दायास्कन्त्र
हि तद्यद्यज्ञस्य सऽस्थितस्य स्कन्दत्यथो खल्वाहुर्गायत्री वाव
प्रातःसवने नातिवाद इत्यनतिवादुक एनम्भ्रातृव्यो भवति य एवं
वेद तस्मादष्टावष्टौ (२१)

कृत्वौऽभिषुत्य ब्रह्मवादिनो वदन्ति पवित्रवन्तोऽन्ये ग्रहा
गृह्यन्ते किम्पवित्र उपांशुरिति वाक्पवित्र इति ब्रूयात् वाचस्पतये
पवस्व वाजिन्नित्याह वाचैवैनम्पवयति वृष्णो अंशुभ्यामित्याह
वृष्णो ह्येतावंशू यौ सोमस्य गभस्तिपूत इत्याह गभस्तिना
ह्येनम्पवयति देवो देवानां पवित्रमसीत्याह देवो ह्येषः (२२)

सं देवानां पवित्रं येषां भागोऽसि तेभ्यस्त्वेत्याह येषां
ह्येष भागस्तेभ्य एनं गृह्णाति स्वां कृतोऽसीत्याह प्राणमेव
स्वमकृतं मधुमतीर्न इषंस्कृधीत्याह सर्वमेवास्मा इदं स्वदयति
विश्वेभ्यस्त्वेन्द्रियेभ्यो दिव्येभ्यः पार्थिवेभ्य इत्याहोभयेष्वेव
दैवमनुष्येषु प्राणान्दधाति मनस्त्वा (२३)

अद्वित्याह मनं एवाश्नुत उर्वन्तरिक्षमन्विहीत्याहान्तरिक्षदेवत्यो

हि प्राणः स्वाहा॑ त्वा सुभवः॑ सूर्यायेत्या॑ह प्राणा वै स्वभवसो॑
 देवास्तेष्वेव परोक्षं॑ जुहोति देवेभ्यस्त्वा मरीचिपेभ्य॑ इत्या॑हादित्यस्य
 वै रश्मयो॑ देवा मरीचिपास्तेषां॑ तद्भागधेय॑न्तानेव तेन॑ प्रीणाति
 यदि कामयेत॑ वर्षुकः पर्जन्यः॑ (२४)

स्यादिति॑ नीचा हस्तेन॑ नि मृज्याद्वृष्टिमेव॑ नि यच्छति॑
 यदि कामयेतावर्षुकः॑ स्यादित्युत्तानेन॑ नि मृज्याद्वृष्टिमेवोद्यच्छति॑
 यद्यभिचरे॑दमुं जह्यथ॑ त्वा होष्यामीति॑ ब्रूयादाहुतिमेवैनं॑ प्रेप्सन्
 हन्ति॑ यदि दूरे॑ स्यादा तमितोस्तिष्ठेत्प्राणमेवास्यानुगत्य॑ हन्ति॑
 यद्यभिचरे॑दमुष्यं (२५)

त्वा प्राणे सादयामीति॑ सादयेदसन्नो॑ वै प्राणः प्राणमेवास्य॑
 सादयति॑ षड्वि॑रशुभिः पवयति॑ षड्वा ऋतव॑ ऋतुभिरेवैनम्पवयति॑
 त्रिः पवयति॑ त्रयं इमे॑ लोका एभिरेवैनं॑ लोकैः पवयति॑ ब्रह्मवादिनो॑
 वदन्ति॑ कस्मात्स॑त्यात्रयः पशूना॑ हस्तादाना॑ इति॑ यत्रिरुपा॑शु॑
 हस्तेन॑ विगृह्णाति॑ तस्मात्रयः॑ पशूना॑ हस्तादानाः॑ पुरुषो हस्ती
 मर्कटः॑॥ (२६)

मार्थ्यन्दिनमष्टावष्टावेप मनस्त्वा पर्जन्योऽमुष्य पुरुषो द्वे च॥ [५]

देवा वै यद्यज्ञेऽकुर्वत॑ तदसुरा॑ अकुर्वत॑ ते देवा उपा॑शौ
 यज्ञ॑ स॒ऽस्थाप्यमपश्यन्तमुपा॑शौ सम॑स्थापयन्तेऽसुरा॑
 वज्रमुद्यत्य॑ देवानभ्यायन्त॑ ते देवा बिभ्यन्त॑ इन्द्रमुपाधावन्तानिन्द्रो॑-
 ऽन्तर्यामेणान्तरधत्त॑ तदन्तर्यामस्यान्तर्यामत्वम्॑ यदन्तर्यामो॑ गृह्यते

भ्रातृव्यानेव तद्यजमानोऽन्तर्धत्तेऽन्तस्ते" (२७)

दधामि द्यावापृथिवी अन्तरुर्वन्तरिक्षमित्याहैभिरेव
लोकैर्यजमानो भ्रातृव्यानन्तर्धत्ते ते देवा अमन्यन्तेन्द्रो वा
इदमभूद्यद्वयं स्म इति तेऽब्रुवन्मघवन्ननु न आ भजेति सजोषा
देवैरवरैः परैश्चेत्यब्रवीद्ये चैव देवाः परे ये चावरे तानुभयान् (२८)

अन्वाभजत्सजोषा देवैरवरैः परैश्चेत्याह ये चैव देवाः
परे य चावरे तानुभयानन्वाभजत्यन्तर्यामे मघवन्मादयस्वेत्याह
यज्ञादेव यजमानं नान्तरेत्युपयामगृहीतोऽसीत्याहापानस्य
धृत्यै यदुभावपवित्रौ गृह्येयातां प्राणमपानोऽनु नृच्छेत्प्रमायुकः
स्यात्पवित्रवानन्तर्यामो गृह्यते (२९)

प्राणापानयोर्विधृत्यै प्राणापानौ वा एतौ यदुपाश्वन्तर्यामौ
व्यान उपाशुसवनो यं कामयेत प्रमायुकः स्यादित्यसंस्पृष्टौ
तस्य सादयेद्व्यानेनैवास्य प्राणापानौ विच्छिनत्ति ताजक्प्रमीयते
यं कामयेत सर्वमायुरियादिति संस्पृष्टौ तस्य सादयेद्व्यानेनैवास्य
प्राणापानौ संतनोति सर्वमायुरेति॥ (३०)

त उभयान्गृह्यते चतुश्चत्वारिंशच्च॥ [६]

वाग्वा एषा यदैन्द्रवायवो यदैन्द्रवायवाग्रा ग्रहा गृह्यन्ते
वाचमेवानु प्र यन्ति वायुं देवा अब्रुवन्त्सोमं राजानं
हनामेति सोऽब्रवीद्वरं वृणै मदग्रा एव वो ग्रहा गृह्यान्ता इति

तस्मादैन्द्रवायवाग्रा ग्रहा गृह्यन्ते तमघ्नन्त्सोऽपूयत् तं देवा
नोपाधृष्णुवन्ते वायुमब्रुवन्निमं नः स्वदय (३१)

इति सोऽब्रवीद्वरं वृणै मद्देवत्यान्येव वः पात्राण्युच्यान्ता
इति तस्मान्नानादेवत्यानि सन्ति वायव्यान्युच्यन्ते तमेभ्यो
वायुरेवास्वदयत्तस्माद्यत्पूयति तत्प्रवाते वि षजन्ति वायुरहि तस्य
पवयिता स्वदयिता तस्य विग्रहणं नाविन्दन्त्साऽदितिरब्रवीद्वरं
वृणा अथ मया वि गृह्णीध्वम्मद्देवत्या एव वः सोमाः (३२)

सन्ना असन्नित्युपयामगृहीतोऽसीत्याहादितिदेवत्यास्तेन
यानि हि दारुमयाणि पात्राण्यस्यै तानि योनेः सम्भूतानि यानि
मृन्मयाणि साक्षात्तान्यस्यै तस्मादेवमाह वाग्वै पराच्यव्याकृतावदत्ते
देवा इन्द्रमब्रुवन्निमां नो वाचं व्याकुर्विति सोऽब्रवीद्वरं वृणै मह्यं
चैवैष वायवे च सह गृह्याता इति तस्मादैन्द्रवायवः सह
गृह्यते तामिन्द्रो मध्यतोऽवक्रम्य व्याकरोत्तस्मादियं व्याकृता
वागुद्यते तस्मात्सकृदिन्द्राय मध्यतो गृह्यते द्विर्वायवे द्वौ हि स
वराववृणीत॥ (३३)

स्वदय सोमाः सुहाद्याविंशतिश्च॥ [७]

मित्रं देवा अब्रुवन्त्सोमं राजानं हनामेति सोऽब्रवीन्नाहं
सर्वस्य वा अहम्मित्रमस्मीति तमब्रुवन् हनामैवेति सोऽब्रवीद्वरं वृणै
पयसैव मे सोमं श्रीणन्निति तस्मान्मैत्रावरुणम्पयंसा श्रीणन्ति
तस्मात्पशवोऽपाक्रामन् मित्रः सन्क्रूरमकरिति क्रूरमिव खलु वा

एषः (३४)

करोति यः सोमैः यजते तस्मात्पशवोऽपि कामन्ति
यन्मैत्रावरुणम्पयसा श्रीणाति पशुभिरेव तन्मित्रं संमर्धयति
पशुभिर्यजमानम्पुरा खलु वावैवम्मित्रोऽवेदप मत्क्रूरं चक्रुषः पशवः
क्रमिष्यन्तीति तस्मादेवमवृणीत वरुणं देवा अब्रुवन्त्वयाऽशभुवा
सोमं राजानं हनमेति सोऽब्रवीद्वरं वृणौ मह्यं च (३५)

एवैष मित्राय च सह गृह्याता इति तस्मान्मैत्रावरुणः
सह गृह्यते तस्माद्राज्ञा राजानमशभुवा घ्नन्ति वैश्येन वैश्यं
शूद्रेण शूद्रं वा इदं दिवा न नक्तमासीदव्यावृत्तन्ते देवा
मित्रावरुणावब्रुवन्निदं नो वि वासयतमिति तावब्रूतां वरं वृणावहा
एकं एवावत्पूर्वो ग्रहो ग्रहो गृह्याता इति तस्मादेन्द्रवायवः पूर्वो
मैत्रावरुणाद्गृह्यते प्राणापानौ ह्येतौ यदुपाश्वन्तर्यामौ मित्रो-
ऽहरजनयद्वरुणो रात्रिं ततो वा इदं व्योच्छ्रद्यन्मैत्रावरुणो गृह्यते
व्युष्ट्यै॥ (३६)

एष चैन्द्रवायवो द्वाविंशतिश्च॥ [८]

यज्ञस्य शिरोऽच्छिद्यत ते देवा अश्विनावब्रुवन्मिषजौ वै स्थं
इदं यज्ञस्य शिरः प्रति धत्तमिति तावब्रूतां वरं वृणावहे ग्रहं एव
नावत्रापि गृह्यतामिति ताभ्यामेतमाश्विनमगृह्णन्ततो वै तौ यज्ञस्य
शिरः प्रत्यधत्ताम् यदाश्विनो गृह्यते यज्ञस्य निष्कृत्यै तौ देवा

अब्रुवन्नपूतो वा इमौ मनुष्यचरौ (३७)

भिषजाविति तस्माद्ब्राह्मणेन भेषजं न कार्यमपूतो
ह्ये ३ षोऽमेध्यो यो भिषक्तौ बहिष्पवमानेन पवयित्वा
ताभ्यामेतमाश्विनमगृह्णन्तस्माद्बहिष्पवमाने स्तुत आश्विनो गृह्यते
तस्मादेवं विदुषा बहिष्पवमान उपसद्यः पवित्रं वै बहिष्पवमान
आत्मानमेव पवयते तयोस्त्रेधा भेषज्यं वि न्यदधुरग्नौ तृतीयमप्सु
तृतीयम्ब्राह्मणे तृतीयन्तस्मादुदपात्रम् (३८)

उपनिधाय ब्राह्मणं दक्षिणतो निषाद्य भेषजं कुर्याद्यावदेव
भेषजं तेन करोति समर्धुकमस्य कृतं भवति ब्रह्मवादिनो वदन्ति
कस्मात्सत्यादेकपात्रा द्विदेवत्या गृह्यन्ते द्विपात्रा हूयन्ते इति
यदेकपात्रा गृह्यन्ते तस्मादेकोऽन्तरतः प्राणो द्विपात्रा हूयन्ते
तस्माद्द्वौ द्वौ बहिष्ठात्राणाः प्राणा वा एते यद्विदेवत्याः पशव इडा
यदिडाम्पूर्वा द्विदेवत्येभ्य उपह्वयेत (३९)

पशुभिः प्राणानन्तर्दधीत प्रमायुकः स्याद्विदेवत्यान्भक्षयित्वेडामुप
ह्वयते प्राणानेवात्मन्धित्वा पशूनुप ह्वयते वाग्वा ऐन्द्रवायवश्चक्षुर्मैत्रावरु
श्रोत्रमाश्विनः पुरस्तादैन्द्रवायवम्भक्षयति तस्मात्पुरस्ताद्वाचा
वदति पुरस्तान्मैत्रावरुणं तस्मात्पुरस्ताच्चक्षुषा पश्यति सर्वतः
परिहारमाश्विनं तस्मात्सर्वतः श्रोत्रेण शृणोति प्राणा वा एते
यद्विदेवत्याः (४०)

अरिक्तानि पात्राणि सादयति तस्मादरिक्ता अन्तरतः प्राणा
यतः खलु वै यज्ञस्य विततस्य न क्रियते तदनु यज्ञं रक्षाञ्च
चरन्ति यदरिक्तानि पात्राणि सादयति क्रियमाणमेव तद्यज्ञस्य
शये रक्षसामनन्ववचाराय दक्षिणस्य हविर्धानस्योत्तरस्यां वर्तन्यां
सादयति वाच्यैव वाचं दधात्या तृतीयसवनात्परि शरे यज्ञस्य
सन्तत्यै॥ (४१)

मनुष्यचरावुदपात्रमुपहृतं द्विदेव्याः षट्त्वारिंशच्च॥ [९]

बृहस्पतिर्देवानां पुरोहित आसीच्छण्डामर्कावसुराणां
ब्रह्मण्वन्तो देवा आसन्ब्रह्मण्वन्तोऽसुरास्ते ऽऽन्योन्यं नाशकृवन्नभिभवि
देवाः शण्डामर्कावुपामन्नयन्त तावंब्रूतां वरं वृणावहै ग्रहावेव
नावत्रापि गृह्येतामिति ताभ्यामेतौ शुक्रामन्थिनावगृह्णन्ततौ देवा
अभवंन्परासुरा यस्यैवं विदुषः शुक्रामन्थिनौ गृह्येते भवत्यात्मना
परा (४२)

अस्य भ्रातृव्यो भवति तौ देवा अपनुद्यात्मन इन्द्रायाजुहवुरपनुतौ
शण्डामर्कौ सहामुनेति ब्रूयाद्यं द्विष्याद्यमेव द्वेष्टि तेनैनौ सहाप
नुदते स प्रथमः सङ्कृतिर्विश्वकर्मेत्येवैनावात्मन इन्द्रायाजुहवुरिन्द्रो
ह्येतानि रूपाणि करिंक्रदचरदसौ वा आदित्यः शुक्रश्चन्द्रमा
मन्थ्यपिगृह्य प्राञ्चौ निः (४३)

क्रामतस्तस्मात्प्राञ्चौ यन्तौ न पश्यन्ति प्रत्यञ्चावावृत्य

जुहुतस्तस्मात्प्रत्यश्चौ यन्तौ पश्यन्ति चक्षुषी वा एते
 यज्ञस्य यच्छुक्रामन्थिनौ नासिकोत्तरवेदिरभितः परिक्रम्य
 जुहुतस्तस्मादभितो नासिकां चक्षुषी तस्मान्नासिकया चक्षुषी
 विधृते सर्वतः परि क्रामतो रक्षसामपहत्यै देवा वै याः
 प्राचीराहुतीरजुहवुर्ये पुरस्तादसुरा आसन्ताः स्ताभिः प्र (४४)

अनुदन्त याः प्रतीचीर्ये पश्चादसुरा आसन्ताः स्ताभिरपानुदन्त
 प्राचीरन्या आहुतयो हूयन्ते प्रत्यश्चौ शुक्रामन्थिनौ पश्चाच्चैव पुरस्ताच्च
 यजमानो भ्रातृव्यान्प्र णुदते तस्मात्पराचीः प्रजाः प्र वीयन्ते
 प्रतीचीर्जायन्ते शुक्रामन्थिनौ वा अनु प्रजाः प्र जायन्तेऽत्रीश्चाद्याश्च
 सुवीराः प्रजाः प्रजनयन्परीहि शुक्रः शुक्रशोचिषा (४५)

सुप्रजाः प्रजाः प्रजनयन्परीहि मन्थी मन्थिशोचिषेत्याहेता
 वै सुवीरा या अत्रीरेताः सुप्रजा या आद्या य एवं वेदात्र्यस्य
 प्रजा जायते नाद्या प्रजापतेरक्ष्यश्चयत्तत्परापतत्तद्विकङ्कतं
 प्राविशत्तद्विकङ्कते नारमत तद्यवं प्राविशत् तद्यवेऽरमत
 तद्यवस्य (४६)

यवत्वं यद्विकङ्कतम्मन्थिपात्रम्भवति सक्तुभिः श्रीणाति
 प्रजापतेरेव तच्चक्षुः सम्भरति ब्रह्मवादिनो वदन्ति कस्मात्सत्यान्मन्थिप
 सदो नाश्रुत इत्यार्तपात्रं हीति ब्रूयाद्यदश्रुवीतान्योऽध्वर्युः
 स्यादार्तिमार्च्छेत्तस्मान्नाश्रुते॥ (४७)

दे॒वा वै यद्य॒ज्ञेऽकुर्व॑त॒ तदसु॑रा अकुर्व॑त॒ ते दे॒वा
 आ॒ग्रय॑णा॒ग्रान्ग्र॑हान॒पश्य॑न्तान॒गृह्ण॑त॒ ततो॒ वै तेऽग्रं॑ पर्या॒यन्
 यस्यै॒वं वि॒दुष॑ आ॒ग्रय॑णा॒ग्रा ग्र॑हा॒ गृह्य॑न्तेऽग्र॒मेव॑ स॒माना॑नां पर्येति
 रु॒ग्णव॑त्य॒र्चा भ्रातृ॑व्यवतो॒ गृही॑या॒द्भ्रातृ॑व्यस्यैव रु॒क्ताग्र॑ः स॒माना॑नां
 पर्येति॒ ये दे॒वा दि॒व्येका॑दश॒ स्थेत्या॑ह (४८)

ए॒ताव॑ती॒र्वै दे॒वता॑स्ताभ्य॑ ए॒वैन॑ः सर्वा॒भ्यो गृ॑हात्येष॒ ते
 योनि॑र्विश्वे॒भ्यस्त्वा दे॒वेभ्य॑ इत्या॒ह वैश्व॑दे॒वो ह्येष॑ दे॒वता॑या॒ वाग्वै
 दे॒वेभ्योऽपा॑क्रामद्य॒ज्ञायाति॑ष्ठमा॒ना ते दे॒वा वा॒च्यप॑क्रान्तायां
 तूष्णीं॑ ग्र॒हान॑गृह्ण॑त॒ साऽम॑न्यत॒ वाग॑न्तर्यन्ति॒ वै मेति॑
 सा॒ग्रय॑ण॒मप्र॑त्यागच्छु॒त्तदा॑ग्र॒यण॑स्या॒ग्रय॑ण॒त्वम् (४९)

तस्मा॑दाग्र॒यणे॒ वाग्वि॑ सृ॒ज्यते॒ यत्तूष्णी॑म्पूर्वे॒ ग्रहा॑ गृह्यन्ते॒ यथा॑
 थ्सा॒रीय॑ति म॒ आख॑ इय॑ति॒ नाप॑ रा॒थस्या॑मीत्यु॒पाव॑सृजत्ये॒वमे॒व
 तद॑ध्व॒र्युरा॑ग्र॒यणं॑ गृही॒त्वा य॒ज्ञमा॑रभ्य॒ वाचं॑ वि सृ॒जते॒ त्रिर्हि॑
 क॑रोत्युद्गा॒तृने॒व तद्वृ॑णीते प्र॒जाप॑ति॒र्वा ए॒ष यदा॑ग्र॒यणो॒ यदा॑ग्र॒यणं॑
 गृही॒त्वा हि॑करोति प्र॒जाप॑तिरे॒व (५०)

तत्प्र॒जा अ॒भि जि॑घ्रति॒ तस्मा॑द्वि॒थ्सं जा॒तं गौ॒रभि॑ जि॒घ्रत्या॒त्मा
 वा ए॒ष य॒ज्ञस्य॑ यदा॑ग्र॒यणः॑ स॒र्वने॑स॒र्वने॒ऽभि गृ॑हात्या॒त्मन्ने॒व य॒ज्ञः
 सं त॑नोत्यु॒परि॑ष्ठा॒दा न॑यति॒ रेत॑ ए॒व तद्व॑धात्य॒धस्ता॑दु॒प गृ॑हाति॒
 प्र ज॑नयत्ये॒व तद्व॑ह्मवा॒दिनो॑ वदन्ति॒ कस्मा॑त्स॒त्याद्वा॑य॒त्री क॑नि॒ष्ठा

छन्दसा॑ स॒ती सर्वा॑णि॒ सव॑नानि वह॒तीत्ये॑ष वै गा॒यत्रि॒यै
व॒त्सो यदा॑ग्र॒यण॑स्तमे॒व तद॑भिनिवर्त॒ः सर्वा॑णि॒ सव॑नानि वहति॒
तस्मा॑द्व॒त्सम॒पाकृ॑तं गौ॒रभि॒ नि वर्त॑ते॥ (५१)

आ॒हाग्र॒यण॑त्वं प्र॒जाप॑तिरेवेति॒ वि॒श॒तिश्च॑॥ [११]

इन्द्रो॑ वृ॒त्राय॑युर्वै य॒ज्ञेन॑ सुव॒र्गायेन्द्रो॑ म॒रुद्भि॒रदि॑तिरन्तर्यामपात्रेण प्रा॒ण उ॑पा॒शुपा॑त्रेणेन्द्रो॑ वृ॒त्रम॑हुन्तस्य
ग्र॒हान् वै प्रा॒न्यान्येका॑दश॥ [१२] इन्द्रो॑ वृ॒त्राय॑ पुन॑र॒क्तुना॑ह मिथुनम्प॒शवो॑ नेष्टः
प॒र्लोमु॑पा॒श्वन्तर्या॑मयो॒द्विच॑त्वारि॒शत्॥४२॥ इन्द्रो॑ वृ॒त्राय॑ पा॒ङ्कत्व॑म्॥

This PDF was downloaded from <http://stotrasamhita.github.io>.

GitHub: <http://stotrasamhita.github.io> | <http://github.com/stotrasamhita>

Credits: <http://stotrasamhita.github.io/about/>